

УДК 37.016.091.31:004:[821.161.2+821(100)]
DOI 10.31654/2663-4902-2018-PP-4-128-133

Тригуб І. А.

заступник директора з науково-методичної роботи опорного навчального закладу
"Щасливський навчально-виховний комплекс" Бориспільської районної ради
Київської області

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

У статті акцентовано увагу на проблемі використання інформаційно-комунікаційних технологій у шкільній літературній освіті як одному із пріоритетних чинників її модернізації. З'ясовано сутність поняття "хмарне середовище". Розкрито дидактико-методичний потенціал хмарних технологій на заняттях української і зарубіжної літератури в старшій школі. Представлено онлайн-освітні сайти LearningApps.org (різноманітні інтерактивні вправи), ThingLink (інтерактивні картинки), Simpol (сервіс опитувань), Padlet (інтерактивна дошка), Glogster (інтерактивні плакати), онлайн-освітню платформу CourseHero та окреслено їх методичне призначення для навчання української і зарубіжної літератури в старших класах. Визначено типологію уроків української і зарубіжної літератури в старшій школі з використанням хмарних технологій. Обґрунтовано теоретико-методичні аспекти застосування хмарних технологій на заняттях літературних курсів за вибором у профільній школі. Окреслено специфіку проведення літературних спецкурсів із використанням хмарних технологій, що визначається врахуванням достатнього рівня сформованості інформаційно-цифрової компетентності старшокласників щодо організації власної навчально-пізнавальної діяльності у хмарному середовищі; актуалізацією читацького досвіду та пізнавальних інтересів учнів класів філологічного профілю; широким використанням додаткових сучасних інформаційних ресурсів як альтернативи шкільним підручникам; пріоритетом самостійної пізнавально-дослідницької творчої діяльності учнів-старшокласників. На прикладі спецкурсу "Шедеври модернізму: вивчення української і зарубіжної літератури у мистецькому контексті" представлено методику проведення занять щодо вивчення тематичного програмового блоку "Імпресіонізм у світовому художньому контексті" та запропоновано варіант взаємооцінювання учнями результатів власної навчально-пізнавальної діяльності в on-line просторі за чітко визначеними критеріями. Аргументовано, що використання дидактико-методичних можливостей хмарного середовища ефективно сприяє опануванню учнями глибокими знаннями про світові мистецько-літературні надбання періоду модернізму, вдосконаленню вмій аналізувати й інтерпретувати художні твори у контексті стильової естетики модернізму.

Ключові слова: профільна школа, методика навчання, українська література, зарубіжна література, курси за вибором, інформаційно-комунікаційні технології навчання, хмарні технології навчання.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних чинників модернізації змісту та форм організації сучасної шкільної літературної освіти є впровадження інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій навчання. На важливості застосування можливостей сучасного інформаційно-комунікативного простору в умовах компетентнісно орієнтованої парадигми навчання та в контексті загальноосвітніх процесів глобалізації наголошується в Концепції Нової української школи (2016) та нових навчальних програмах із української та зарубіжної літератури (2017). Використання ІКТ в профільній школі створює можливості для самореалізації учнів у сучасному інформаційному суспільстві, сприяє розвитку інформаційно-цифрової компетентності, тобто вміння компетентно і цілеспрямовано орієнтуватися в інформаційному і

комунікативному сучасному просторі, застосовувати здобуті на уроках літератури знання, практичні навички у нових навчальних і життєвих ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі актуалізована у працях А. Бессараб, О. Волошенюк, В. Іванова, Л. Кульчинської, С. Литвинової, Л. Найдьонові, О. Федорова, С. Шумаєвої та інших. Методичні аспекти використання ІКТ у навчанні української та зарубіжної літератури досліджували Г. Бійчук, О. Бігич, Л. Богдан, А. Богосвятська, І. Бойко, М. Вороліс, С. Гарна, П. Гороль, О. Дем'яненко, О. Ісаєва, Л. Назаренко, Є. Полат, Д. Рудакова, О. Святенко, Г. Столяренко, А. Уліщенко, В. Шуляр, Т. Яценко.

Мета статті – визначити теоретико-методичні основи використання хмарних технологій у курсі шкільної літературної освіти.

Виклад основного матеріалу. Ефективним чинником розвитку ключової інформаційно-цифрової та предметної читацької компетентностей сучасних учнів на уроках української і зарубіжної літератури в профільній школі є використання хмарних технологій.

Хмарно орієнтоване освітнє середовище – це змодельований простір педагогічної взаємодії, що передбачає застосування онлайн-сервісів для здійснення дистанційного пошуку, обробки та зберігання необхідної навчальної інформації.

Дидактико-методичний потенціал хмарних технологій на уроках української і зарубіжної літератури в старшій школі виявляється у розширенні комунікативних можливостей сучасного освітнього простору; посиленні суб'єктної ролі учасників освітнього процесу; підвищенні в учнів рівня мотивації навчання; мобільності доступу до навчальної інформації; широкій диференціації та індивідуалізації освітнього процесу; реалізації діяльнісного підходу; варіативності методів і прийомів навчання літератури; активізації пізнавальних інтересів; пріоритету самостійної пошуково-дослідницької діяльності та розвитку критичного мислення школярів. Отже, хмарні технології створюють альтернативу традиційним методам і прийомам організації навчального процесу, розширюють можливості індивідуального, колективного та інтерактивного навчання.

Активне використання в освітньому процесі хмарних технологій передбачає створення вчителями-словесниками власного онлайн-простору. Як засвідчує шкільна практика, сучасні педагоги з метою підвищення якості уроків літератури широко використовують можливості сайтів LearningApps.org (різноманітні інтерактивні вправи), ThingLink (інтерактивні картинки), Simpol (сервіс опитувань), Padlet (інтерактивна дошка), Glogster (інтерактивні плакати). Ефективним фактором досягнення результативності навчання української і зарубіжної літератури в профільних класах є використання ресурсів платформи CourseHero. Ця онлайн-освітня платформа надає учням і вчителям можливість доступу до інформаційних ресурсів, що містять оригінальні апробовані педагогами навчальні матеріали, методичні та навчальні посібники, методичні коментарі, презентації інноваційного педагогічного досвіду тощо.

Повнота реалізації хмарних технологій обумовлюється рівнем володіння школярами ІКТ. Важливо, щоб кожен учень мав власну поштову скриньку та доступ до порталу, де зберігаються навчальні матеріали (зошити, електронні підручники і хрестоматії, аудіо-відеотеки, навчальні посібники та додаткові дидактичні матеріали).

Типологія уроків української і зарубіжної літератури в старшій школі з використання хмарних технологій широко представлена у фаховій літературі. Сучасні методисти виокремлюють такі види уроків, як урок-Skype-a-thon, урок-екскурсія віртуальними музеями / театрами, урок-панорама читацьких блогів, стрім-інтерв'ю чи творча презентація, урок insta-вернісаж, літчат-урок, урок-веб-квест, урок-літературна геомаршрутизація, медіаконструкторська арт-майстерня тощо. Слушними також є рекомендації щодо використання інноваційних видів навчальної діяльності, зокрема медіадизайних розмальовок, спойлер-антиципації тексту, Instagram-вернісажів, форумних літературних дискусій, самоконтролю в електронних органайзерах, рефлексійного ведення читацьких блогів, челендж-змагань на літературній основі, оформлення соціальних сторінок письменників чи персонажів тощо.

Зауважимо, що використання хмарних технологій у шкільному навчанні літератури результативно підвищує його продуктивність, однак пріоритетним має

бути розкриття естетичної вартісності художнього твору, а також методично оптимальне поєднання традиційних та інноваційних методів і прийомів організації навчальної діяльності.

Широкий потенціал щодо застосування хмарних технологій мають заняття літературних курсів за вибором. Так, із 2018–2019 навчального року МОН України схвалено для використання в освітньому процесі спецкурс "Шедеври модернізму: вивчення української і зарубіжної літератури у мистецькому контексті" (лист ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти" МОН України від 27.06.2018 р. № 22.1/12-Г-444). Учитель-словесник має можливість створити хмарне середовище, орієнтоване на опанування учнями знань про світові мистецько-літературні надбання періоду модернізму, поглиблення вмінь аналізувати й інтерпретувати художні твори у контексті стильової естетики модернізму.

Специфіка проведення літературних спецкурсів із використанням хмарних технологій визначається:

- врахуванням достатнього рівня сформованості інформаційно-цифрової компетентності старшокласників щодо організації власної навчально-пізнавальної діяльності у хмарному середовищі:

- актуалізацією читацького досвіду та пізнавальних інтересів учнів класів філологічного профілю;

- широким використанням додаткових сучасних інформаційних ресурсів як альтернативи шкільним підручникам;

- пріоритетом самостійної пізнавально-дослідницької творчої діяльності учнів-старшокласників.

На пропедевтичному етапі організації навчальної діяльності на заняттях літературного спецкурсу потрібно, використовуючи ресурси "хмари", оприлюднити його змістове наповнення та дати можливість школярам ознайомитися з ним, а також обрати для самостійного опрацювання певні програмові теми.

Конкретизуємо зазначене на прикладі спецкурсу "Шедеври модернізму: вивчення української і зарубіжної літератури у мистецькому контексті". Так, у процесі вивчення тематичного програмового блоку "Імпресіонізм у світовому художньому контексті" вчитель адресує старшокласників до інтернет-сайтів, що надають інформацію про творчість видатних європейських й українських митців-імпресіоністів та стильову естетику імпресіонізму в творах різних видів мистецтва. Окрім того, для досягнення ефективності вивчення програмової теми спецкурсу вчителю слід розмістити у "хмарі" посилання на власні методичні напрацювання про мистецтво імпресіонізму.

Організація вчителем хмарного середовища класу передбачає ознайомлення школярів із загальнокультурними нормами он-лайн спілкування. Учні мають можливість на своїх сторінках у "хмарі" поділитися первинними враженнями про імпресіоністичні твори різних видів мистецтва та акцентувати на їх високій художній значущості.

Загальнотеоретичний матеріал про імпресіонізм як художній напрям модернізму, презентований учням під час оглядової лекції та у хмарному середовищі, є основою для глибокого сприйняття ними програмової теми "Імпресіонізм у живописі". У процесі вивчення творчості французького та українського художників-імпресіоністів К. Моне і М. Беркоса вчитель порадить школярам поповнювати загальну тематичну он-лайн-папку необхідною навчальною інформацією про доробок художників, а також залишати посилання на конкретні інтернет-джерела про мистецтво імпресіонізму.

Робота в хмарному середовищі передбачає перспективу організації в соціальних мережах чату, в якому учні матимуть можливість висловлювати особисте враження про твори видатних художників-імпресіоністів. Безперечно, практикуючи такий вид учнівської діяльності, вчителю важливо завжди розвивати в старшокласників культуру мовлення, вчити їх дотримуватися норм спілкування в соціальних мережах.

На заняттях спецкурсу з використанням хмарного середовища рекомендується укладання віртуальної галереї художників-імпресіоністів. Так, у процесі аналізу та інтерпретації творів живопису К. Моне та М. Беркоса у контексті естетики імпресіонізму доцільно запропонувати учням завдання творчого характеру на встанов-

лення відповідностей між мотивами, темами, образами і технікою виконання у творчості французького та українського майстрів імпресіоністичного живопису. Для контекстного розгляду варто зосередитися на таких роботах, як "Маки" ("Маки в Аржантей") К. Моне та М. Беркоса "Червень. Маки розцвітають", "Маки цвітуть". Така організація навчальної діяльності сприятиме розвитку загальнокультурної компетентності старшокласників та досягненню емоційно-ціннісного результату їхньої навчально-пізнавальної діяльності – усвідомленню значущості творчої спадщини К. Моне та М. Беркоса для розвитку національного і світового живопису.

Змістове наповнення спецкурсу "Шедеври модернізму: вивчення української і зарубіжної літератури у мистецькому контексті" орієнтоване на реалізацію *діяльнісного* підходу на його заняттях. Так, опрацювання програмових тем "Імпресіонізм в українській літературі" та "Імпресіонізм у зарубіжній літературі" передбачає практикування ІКТ як ефективного чинника розвитку в старшокласників умінь аналізувати й інтерпретувати художні твори в контексті стильової естетики імпресіонізму. У процесі вивчення етюдів "Цвіт яблуні" М. Коцюбинського пропонуємо учням творчі завдання, що передбачають окреслення палітри імпресіоністичних образів твору: символічний образ доньки як зірваного яблуневого цвіту; мозаїка зорових, звукових, чуттєвих образів. Результати їх виконання учні можуть оприлюднити на власних сторінках у хмарному середовищі у формі буклетів і бюлетенів (створені в програмі "Publisher"), мультимедійних презентацій (програма "PowerPoint"), паспортів літературних героїв, відеокліпів, блогів літературних персонажів тощо. Важливо прослідкувати за рефлексивним відтворенням сугестивних роздумів митця-імпресіоніста у циклі його поезій в прозі "З глибини": "Хмари", "Утома", "Самотній", "Сон" допоможе застосування прийому "INSERT", зокрема підбір музичних фрагментів композиторів-імпресіоністів та створення аудіосупроводу, співзвучного зі змістовим наповненням модерністських творів М. Коцюбинського.

Інформацію про життєвий і творчий шлях лауреата Нобелівської премії письменника-імпресіоніста І. Буніна вчителю доцільно розмістити у хмарному середовищі у формі QR-коду.

На наступному етапі опрацювання програмової теми учні, зчитуючи QR-код, мають можливість оперативної отримати інформацію про мотиви творчості І. Буніна, зокрема про збірку оповідань "Темні алеї" як зразок імпресіоністичного розкриття філософії кохання у житті людини.

Подальша робота на занятті спецкурсу повинна бути спрямована на глибоке осмислення учнями ознак імпресіонізму у творчості І. Буніна: тонке відчуття краси; фрагментарність зображення; підвищена емоційність; спонтанна композиція; напружений сюжет; несподівана розв'язка; глибокий підтекст; символічність; настроєва забарвленість картин; візуальність та колористика художніх образів; багатство художніх деталей; довершеність фрази; мелодійність мови.

У процесі аналізу та інтерпретації оповідань збірки "Темні алеї" у контексті стильової естетики доцільно практикувати виконання учнями індивідуальних і групових творчих проєктів. Рекомендується проведення їх анонімної презентації у "хмарі", що дозволить об'єктивно оцінити результати навчально-пізнавальної діяльності учнів, тобто її знанневий, діяльнісний та емоційно-ціннісний компоненти. Вчителю потрібно методично грамотно організувати в on-line просторі взаємооцінювання такого виду учнівської діяльності за чітко визначеними критеріями: повнота розкриття теми, виявлення глибоких характерних ознак імпресіонізму, сформованість умінь контекстного розгляду художнього твору, естетика презентації матеріалу, чіткість і послідовність його викладу.

Отже, практикування хмарних технологій у шкільній літературній освіті є одним із сучасних чинників розвитку як предметної читацької, так і ключової інформаційно-цифрової компетентності, що формує в учнів здатність працювати в різних пошукових системах для отримання навчальної інформації у процесі вивчення життєвого і творчого шляху письменників.

Висновки. Методично продумане використання хмарних технологій у процесі навчання української і зарубіжної літератури в профільній школі є дієвим фактором підвищення якості шкільної літературної освіти та підготовки учнів до життя в інформаційному суспільстві.

Література

1. Новітні комп'ютерні технології. Кривий Ріг: Видав. центр ДВНЗ "Криворізький національний університет", 2014. Т. XII. Спецвипуск "Хмарні технології в освіті". 337 с.
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року: Розпорядження КМУ від 14 груд. 2016 р. № 988-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>
3. Скриннік Н. В. Методика навчання української літератури учнів 5–6 класів з використанням хмарних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 324 с.
4. Яценко Т. О. Вивчення літератури модернізму в старшій школі: метод. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2013. 144 с.
5. Яценко Т. О., Тригуб І. Шедеври модернізму: вивчення української і зарубіжної літератури у мистецькому контексті: програма спецкурсу. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 68 с.

References

1. Novitni kompiuterni tekhnolohii. Kryvyi Rih: Vydav tsestr DVNZ "Kryvorizkyi natsionalnyi universytet", 2014. T. XII: spetsvypusk "Khmarni tekhnolohii v osviti". 337 s.
2. Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi "Nova ukrainska shkola" na period do 2029 roku: Rozporiadzhennia KМУ vid 14 hrud. 2016 r. № 988-r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>
3. Skrynnik N. V. Metodyka navchannia ukrainskoi literatury uchniv 5–6 klasiv z vykorystanniam khmarnykh tekhnolohii: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02; Natsionalnyi pedahohichnyi un-t im. M. P. Drahomanova. Kyiv, 2017. 324 s.
4. Iatsenko T. O. Vyvchennia literatury modernizmu v starshii shkoli: metod. posib. / Tamila Yatsenko. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky, 2013. 144 s.
5. Yatsenko T. O., Tryhub I. Shedevry modernizmu: vyvchennia ukrainskoi i zarubizhnoi literatury u mystetskomu konteksti: prohrama spetskursu. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky, 2018. 68 s.

Тригуб И. А.

Заместитель директора по научно-методической работе опорного учебного заведения "Счастливыский учебно-воспитательный комплекс" Бориспольского районного совета Киевской области

Облачные технологии как инновационный способ обучения украинской и зарубежной литературы в профильной школе

В статье акцентировано внимание на проблеме использования информационно-коммуникационных технологий в школьном литературном образовании. Выявлена сущность понятия "облачная среда". Раскрыт дидактико-методический потенциал облачных технологий на занятиях украинской и зарубежной литературы в старшей школе. Представлены онлайн-образовательные сайты и обозначено их методическое назначение для обучения украинской и зарубежной литературе в старших классах. Отмечены теоретико-методические аспекты использования облачных технологий на занятиях литературных курсов по выбору в профильной школе.

Ключевые слова: профильное обучение, методика обучения, украинская литература, зарубежная литература, курсы по выбору, информационно-коммуникационные технологии, облачные технологии обучения.

Тригуб І. А.

Deputy Head in Methodology and Research, Shchaslyve Educational Complex (Boryspil Raion Council, Kyiv Oblast)

Cloud Technology as an Innovative Method of Teaching Ukrainian and World Literature in Profile Schools

The article focuses on the problem of the use of information and communication technologies in school literary education as one of the priority factors for its modernization. The essence of the concept "cloud environment" is revealed. The didactic-methodical potential of cloud technologies on the classes of Ukrainian and foreign literature in the high school is revealed. Online learning sites LearningApps.org (various interactive exercises), ThingLink (interactive pictures), Simpol (poll service), Padlet (interactive whiteboard), Glogster (interactive posters),

the online Learning Hero platform Course Hero are introduced their methodical purpose for teaching Ukrainian and foreign literature in the upper classes is outlined. The typology of the lessons of Ukrainian and foreign literature in the senior school on the use of cloud technologies is determined. The theoretical and methodical aspects of the application of cloud technologies in the classes of elective literary courses at the profile school are substantiated. The specifics of conducting literary special courses with the use of cloud technologies are defined, which is determined taking into account the sufficient level of formation of information and digital competency of high school students regarding with the organization of their own educational and cognitive activity in a cloud environment; actualization of reading experience and cognitive interests of students of the philological classes; widespread use of additional modern information resources as an alternative to school textbooks; the priority of independent cognitive-research creative activity of high school pupils.

The example of the optional course "Masterpieces of Modernism: the study of Ukrainian and World Literature in the artistic context" presents teaching methodology to study the thematic program block "Impressionism in the world of Art" and proposes a way for students to independently assess the of their own academic results on-line, clearly and according to defined criteria. It is reasoned that the use of didactic and methodological possibilities of the cloud helps to acquire profound knowledge on the world artistic and literary heritage of the modernist period, to improve the skills of analyzing and interpreting artistic works in the context of the modernist aesthetic style of.

Key words: profile school, teaching methodology, Ukrainian Literature, World Literature, optional courses, information and communication technologies of teaching, cloud technologies in education.